

LIBRIS

We know
books

LOIS LOWRY

Darul lui Jonas

Ilustrații
de Paul Cox

Traducere din limba engleză
de Radu Paraschivescu

young art

Redactor: Lavinia Braniște, Iulia Pomagă

Tehnoredactor: Cornel Drăghia

Corector: Theodor Zamfir

Coperta: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LOWRY, LOIS

Darul lui Jonas / Lois Lowry; trad. din engleză de

Radu Paraschivescu. – București: Youngart, 2022

ISBN 978-606-9674-61-1

I. Paraschivescu, Radu (trad.)

II. Cox, Paul (il.)

821.111

Lois Lowry

The Giver

Text copyright © 1993 by Lois Lowry

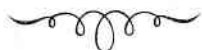
Illustrations copyright © Paul Cox

Romanian edition published by arrangement with Houghton Mifflin
Harcourt Publishing Company through Agentia Literara Livia Stoia

© **youngart**, 2022, pentru prezenta ediție

youngart este un imprint al Grupului Editorial Art

INTRODUCERE

Când am început, cu aproape douăzeci de ani în urmă, să scriu ceea ce avea să fie în cele din urmă *Darul lui Jonas*, am crezut că scriu o carte de aventuri. Mă gândisem îndelung la conceptul de memorie și la felul cum ar arăta viețile noastre dacă ar exista o tehnologie care să le permită amintirilor să fie selective, în așa fel încât să ne putem descotorosi de cele care ne provoacă neplăceri. Era speculația de tip „ce-ar fi dacă...” din care se nasc adeseori cărțile de ficțiune.

La foarte puțin timp după publicarea cărții, am început să-mi dau seama de impactul pe care însăși premisa ei îl avea asupra unor oameni de vârste diferite, din domenii diferite. Aceștia au început să-mi scrie – sau să scrie despre mine – aproape imediat. Și o fac în continuare, după atâta amar de ani.

Un bărbat care părăsise cultul religios în care fusese crescut mi-a spus că psihiatrul lui îi dăduse să citească *Darul lui Jonas*.

O femeie m-a informat că lui Iisus i-ar fi rușine de mine dac-ar afla că scrisesem o asemenea carte.

Un preot anglican le-a dăruit exemplare enoriașilor cu ocazia Crăciunului.

Pe o pagină de web a fost numită Anticristul.

Iar cartea a devenit cadoul *de rigueur* pentru sute de băieți înaintea ceremoniei de Bar Mitzvah.

Mi-au fost luate multe interviuri de către ziariști care-mi semnalau numărul tot mai mare de provocări cărora trebuia să le facă față *Darul lui Jonas* și n-am prea știut ce să spun. Îmi venea greu să-mi dau seama ce anume din carte stârnea o asemenea pasiune în rândul cititorilor.

Ca o ironie a sorții, cea care m-a lămurit până la urmă a fost o adolescentă, care mi-a scris recunoscătoare, mulțumindu-mi că scrisesem o carte despre adulții care au secrete față de tineri și că-i asiguraseam pe cititorii tineri că pot să plece din lumea aceea și să intre într-o alta, în care pot fi onești și liberi.

În ultimii ani, a existat un număr uimitor de romane distopice publicate pentru tineri. Majoritatea te pun pe gânduri și aproape toate sunt mult mai complexe decât a fost sau a încercat vreodată să fie *Darul lui Jonas*. Și-atunci de ce, în condițiile în care există atâtea opțiuni, cartea aceasta publicată demult continuă să-și farmece, să-și scandalizeze și să-și atragă cititorii?

Motivul e că vorbește despre puterea pe care poate s-o aibă până și un copil de doisprezece ani: puterea de-a da în vileag ipocrizia oamenilor, de-a face țândări secretomania, de-a arunca o lumină asupra adevărului și de-a simți libertatea care i se-ntinde în jur.

Lois Lowry, 2011

CAPITOLUL 1

Decembrie bătea la ușa, iar Jonas începea să fie înfricoșat. Nu, nu era cuvântul potrivit, își zise el. „Înfricoșat“ se referea la sentimentul acela profund și dezgustător că stătea să se-ntâmpile ceva cumplit. Înfricoșat se simțise cu un an în urmă, când o aeronavă neidentificată zburase de două ori pe deasupra comunității. O văzuse de fiecare dată. Mijindu-și ochii spre cer, văzuse cum avionul zvelt, aproape fără contur din cauza vitezei mari, trecuse pe deasupra, iar după o secundă auzise vuietul care-l însoțea. Pe urmă încă o dată, o clipă mai târziu, din direcția opusă, același avion.

La început, fusese doar fascinat. Nu văzuse niciodată o aeronavă de la o distanță atât de mică, fiindcă regulamentul le interzicea Piloților să zboare pe deasupra comunității. Uneori, când avioanele de marfă aduceau provizii pe pista de aterizare de dincolo de râu, copiii mergeau cu bicicletele până la mal și asistau curioși la descărcare și apoi la decolarea care se făcea spre vest, întotdeauna departe de comunitate.

Însă aeronava de anul trecut fusese altfel. Nu un avion de marfă masiv și pântecos, ci un aparat cu botul subțire și cu o carlingă pentru un singur pilot. Uitându-se neliștit în jur, Jonas văzuse că și alții – adulți și copii deopotrivă – se opriseră din ce făceau și așteptau derutați o explicație pentru înfricoșătorul episod.

Pe urmă, tuturor cetățenilor li se ordonase să intre în cea mai apropiată clădire și să rămână acolo. IMEDIAT, hârâise vocea răgușită în boxe. LĂSAȚI-VĂ BICICLETELE ACOLO UNDE SUNT.

Ascultător, Jonas își lăsase imediat bicicleta într-o rână pe cărarea din spatele locuinței familiei lui. Fugise înăuntru și rămăsese acolo de unul singur. Ambii părinți erau la muncă, iar sora lui mai mică, Lily, se afla la Centrul de Îngrijire a Copiilor, unde-și petrecea orele de după școală.

Uitându-se pe fereastra din față, Jonas nu văzuse picior de om: nici urmă de Măturătorii de Stradă, Lucrătorii de la Spații Verzi sau Furnizorii Alimentari care populau de obicei comunitatea la ora aceea din zi. Văzuse doar bicicletele abandonate ici și colo, într-o rână; roata îndreptată în sus a uneia dintre ele continua să se-nvârtă încet.

Atunci fusese înfricoșat. Felul cum propria comunitate aștepta în tăcere îi răscolise stomacul. Începuse să tremure.

Dar nu se întâmplase nimic. După câteva minute, boxele se treziseră din nou la viață, iar vocea – de data asta liniștitoare și mai puțin grăbită – explicase că un Pilot-în-Instructaj își citise greșit indicațiile de navigare și virase unde nu trebuia. Pilotul încercase cu disperare să se întoarcă înainte să i se observe eroarea.

INUTIL DE SPUS, VA FI PUS PE LIBER, zisese vocea, după care se lăsase tăcerea. Mesajul final avea un ton ironic, ca și cum Vorbitorului i s-ar fi părut un lucru distractiv; chiar și Jonas zâmbise ușor, deși știa cât de dură fusese

declarația. Punerea pe liber a unui contribuabil era o hotărâre fără întoarcere, o pedeapsă cumplită, o copleșitoare expresie a eșecului.

Chiar și copiii erau muștrați dacă foloseau **expresia** din vârful buzelor, la joacă, bătându-și joc de un coleg care nu prinsese o minge sau se poticnise în timpul unei curse. Jonas o făcuse o dată, țipase la prietenul lui cel mai bun: „Gata, Asher! Ești pus pe liber!“, când echipa lui pierduse un meci din cauza greșelii stângace a lui Asher. Fusesse luat deoparte de antrenor pentru o discuție scurtă și serioasă, își plecase capul de vinovăție și jenă și-i ceruse iertare lui Asher după meci.

Acum, gândindu-se la sentimentul de frică în timp ce mergea cu bicicleta pe cărarea paralelă cu râul, își aminti momentul de **teroare palpabilă**, care-i răscolise stomacul, din ziua când avionul zburase pe deasupra lui. Ei bine, acum, când decembrie bătea la ușă, nu simțea același lucru. Căută cuvântul potrivit pentru sentimentul pe care-l încerca.

Jonas era foarte atent la exprimare. Nu ca prietenul lui, Asher, care vorbea prea repede și amesteca lucrurile, stâlcind cuvintele și expresiile până când deveneau aproape de nerecunoscut și, adeseori, foarte caraghioase.

Zâmbi amintindu-și de dimineața când Asher dăduse buzna în clasă, târziu ca de obicei, sosind cu răsuflarea tăiată chiar când se intona imnul de dimineață. După ce elevii se așezaseră la încheierea cântecului patriotic, Asher rămăsese în picioare ca să prezinte scuze în public, cum se cerea.

— Îmi cer iertare pentru că mi-am deranjat comunitatea școlară.

Asher recitase rapid formula standard de scuze, încercând să-și recapete răsuflarea. Învățătorul și clasa îi așteptaseră

răbdători explicația. Toți elevii zâmbeau răutăcios, fiindcă îl auziseră deja pe Asher de multe ori spunând aceste cuvinte.

— Am plecat din timp de-acasă, dar când am trecut cu bicicleta pe lângă crescătorie, lucrătorii tocmai scoteau niște somoni. Cred că m-am rătăcit uitându-mă la ei. Îmi cer iertare colegilor, încheiase Asher, după care își netezi vestonul boțit și se așeză.

— Îți acceptăm scuzele, Asher.

Elevii intonasera răspunsul standard într-un glas. Mulți își mușcau buzele ca să nu-i umfle râsul.

— Îți accept scuzele, Asher, spusese zâmbind Învățătorul. Și-ți mulțumesc fiindcă ne-ai mai dat o ocazie pentru o lecție de limbă. „Rătăcit“ e un adjectiv prea puternic când vorbești despre cum te-ai uitat la somoni.

Se întorsese și scrisese „rătăcit“ pe tablă. Alături trecuse „zăpăcit“.

Acum, apropiindu-se de casă, Jonas zâmbi când își aduse aminte. Gândindu-se în continuare, pe când își fixa bicicleta în suportul îngust de lângă ușă, își dădu seama că „înfricoșat“ nu era cuvântul potrivit pentru sentimentele lui, acum că se apropia luna decembrie. Era un adjectiv prea puternic.

Așteptase timp îndelungat acest decembrie special. Iar acum, că bătea la ușă, nu era înfricoșat, ci... nerăbdător, hotărî el. Era nerăbdător să vină odată. Și emoționat, desigur. Toți Unșpearii erau emoționați la gândul evenimentului care avea să se petreacă peste atât de puțină vreme.

Totuși, Jonas avu un mic tremur de neliniște când se gândi la ziua aceea, la ce-ar putea să se-ntâmples.

Temător, hotărî el. Așa sunt.

— Cine vrea să fie primul la sentimente-n seara asta? întrebă tatăl lui Jonas, la sfârșitul mesei de seară.

Era unul dintre ritualuri – relatarea sentimentelor seara. Uneori Jonas și sora lui mai mică, Lily, se certau pentru cine să-nceapă. Părinții lor făceau parte din ritual, bineînțeles; și ei își povesteau sentimentele în fiecare seară. Dar la fel ca toți părinții – de fapt, ca toți adulții –, nu se certau pentru cine să vorbească primul.

N-o făcu nici Jonas acum. Sentimentele lui erau prea complicate în seara asta. Voia să le împărtășească, însă nu prea-i venea să înceapă cernerea emoțiilor lui complexe, nici măcar cu ajutorul pe care știa că puteau să i-l dea părinții.

— Începe tu, Lily, spuse el, văzând că sora lui, care era mult mai mică – de-abia ajunsese Șeptară – se foia nerăbdătoare în scaun.

— Am fost foarte supărată după-amiază, anunță Lily. Grupa mea de la Centrul de Îngrijire se afla la locul de joacă și-am primit vizita unei grupe de Șeptari care n-au respectat *deloc* regulile. Unul dintre ei – de sex bărbătesc, nu știu cum îl cheamă – s-a tot băgat în față la tobogan, deși noi, ceilalți, stăteam cumiști la coadă. Am fost foarte supărată pe el. Și mi-am strâns pumnul, uite-așa.

Ridică un pumn încleștat, iar restul familiei surâse în fața micului ei gest de sfidare.

— De ce crezi că n-au respectat musafirii regulile? întrebă Mama.

Lily chibzui și clătină din cap.

— Nu știu. S-au purtat ca niște... ca niște...

— Animale? sugeră Jonas și râse.

— Exact, zise Lily, râzând și ea. Ca niște animale.

Niciunul dintre copii nu știa ce însemna cuvântul, dar era folosit adeseori pentru cineva needucat sau neîndemânatic, cineva altfel decât ceilalți.

— De unde erau musafirii? întrebă Tata.

Lily se încruntă, încercând să-și aducă aminte.

— Ne-a spus șeful de grupă când a ținut discursul de bun venit, dar nu-mi aduc aminte. Cred că n-am fost atentă. Erau din altă comunitate. Au trebuit să plece devreme, așa c-au mâncat de prânz în autobuz.

Mama încuviință din cap.

— Crezi că e cu puțință să aibă alte reguli? Și pur și simplu să nu fi știut ce reguli aveți voi la locul de joacă?

Lily ridică din umeri și dădu din cap.

— Se poate.

— Ai fost în vizită în alte comunități, nu? întrebă Jonas. Grupa mea a fost de multe ori.

Lily mai dădu o dată din cap.

— Când eram Șesari, ne-am dus și-am stat o zi de școală cu o grupă de Șesari la ei în comunitate.

— Și cum v-ați simțit cât timp ați stat acolo?

Lily se încruntă.

— Ne-am simțit ciudat. Fiindcă aveau alte metode. Învățau lucruri pe care grupa mea nu le știa, așa că ne-am simțit ca niște proști.

Tata asculta cu interes.

— Mă tot gândesc, Lily, zise el, la băiatul care n-a respectat regulile azi. Crezi că e cu puțință să se fi simțit și el ciudat și ca un prost, aflându-se într-un loc nou, cu reguli de care nu știa?

Lily se gândi atent.

— Da, spuse ea într-un târziu.

— Îmi pare-un pic rău de el, deși nici măcar nu-l cunosc, zise Jonas. Îmi pare rău de oricine nimerește-ntr-un loc unde se simte ciudat și ca un prost.

— Tu cum te simți, Lily? întrebă Tata. Tot supărată?

— Ba nu, hotărî Lily. Cred că și mie-mi pare rău de el. Și-mi pare rău c-am strâns pumnul, adăugă ea surâzând.

Jonas îi întoarse zâmbetul. Sentimentele lui Lily erau întotdeauna directe, relativ simple și de obicei ușor de înțeles. Își spuse că așa fuseseră și ale lui, probabil, pe când era Șeptar.

Ascultă politicos, deși nu foarte atent, când îi veni rândul tatălui său, care vorbi despre sentimentul de îngrijorare pe care-l avusese în ziua aceea la muncă – o preocupare pentru unul dintre noucopii, care nu se simțea bine. Funcția tatălui lui Jonas era de Crescător. El și alți Crescători răspundeau de toate nevoile fizice și afective ale fiecărui noucopil în prima parte a vieții. Era o slujbă foarte importantă, Jonas știa, dar nu-l interesa din cale-afară.

— Ce sex are? întrebă Lily.

— Bărbătesc, spuse Tata. E un băiețel foarte vesel. Dar nu crește pe cât de repede-ar trebui și nu doarme bine. L-am dus la îngrijiri speciale ca să fie ajutat să crească mai bine, dar comisia se gândește să-l pună pe liber.

— Vai, nu, murmură plină de compasiune Mama. Știu cât de mult te-ntristează asta.

Jonas și Lily dădură la rândul lor din cap în semn de compasiune. Punerea pe liber a noucopiilor era întotdeauna un lucru trist, fiindcă micuților nu li se dădea nicio șansă să se bucure de viața în sânul comunității. Și fiindcă nu făcuseră nimic rău.

Existau doar două cazuri de punere pe liber care nu erau pedepse: punerea pe liber a vârstnicilor, care era un prilej de sărbătorire a unei vieți trăite pe deplin, și punerea pe

liber a unui noucopil, care te silea întotdeauna să te-ntrebi „ce puteam face?“. Faptul era cu atât mai tulburător pentru Crescători, printre care și Tata, fiindcă aveau sentimentul că într-un fel dăduseră greș. Însă asta se întâmpla foarte rar.

— Ei bine, o să mai încerc, spuse Tata. S-ar putea să cer voie comisiei să-l aduc aici peste noapte, dacă n-aveți nimic împotrivă. Știți cum sunt Crescătorii din schimbul de noapte. Cred că micuțul are nevoie de ceva mai mult.

— Sigur, zise Mama, iar Jonas și Lily dădură din cap.

Îl mai auziseră pe Tata plângându-se de lucrătorii din schimbul de noapte. Era o slujbă mai puțin apreciată, încredințată celor care nu aveau deprinderile, preocuparea sau priceperea de care era nevoie pentru slujbele mai importante de peste zi. Majoritatea lucrătorilor din schimbul de noapte nici măcar nu primiseră consoarte, fiindcă într-un fel le lipsea calitatea esențială de-a intra în legătură cu alții, necesară pentru crearea unei unități familiale.

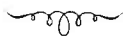
— Poate-l păstrăm, sugeră Lily cu blândețe, străduindu-se să pară nevinovată.

Era o expresie falsă; o știa și Jonas, o știau cu toții.

— Lily, doar știi regulile, îi aminti Mama zâmbind.

Doi copii – unul de sex bărbătesc, unul femeiesc – pentru fiecare unitate familială. Regulamentul era foarte clar. Lily chicoti.

— Mă rog, m-am gândit că poate de data asta merge.

Mai departe, Mama, care avea o funcție importantă în Ministerul Justiției, vorbea despre propriile sentimente. Astăzi compărusese în fața ei un recidivist, cineva care încălcase regulile și altă dată. Cineva pe care spera că-l pedepsise corespunzător și corect, și care pe urmă își reluase locul: la

serviciu, acasă, în unitatea familială. Faptul că-l văzuse adus în fața ei pentru a doua oară îi provocase sentimente copleșitoare de frustrare și de mânie. Și chiar de vinovăție, fiindcă nu izbutise să-i schimbe viața.

— În plus, mă tem pentru el, mărturisi ea. Știți că nu există o a treia șansă. Regulamentul spune că la a treia abatere făptașul trebuie pur și simplu pus pe liber.

Jonas se înfioră. Știa că se întâmplau și asemenea lucruri. Chiar exista un băiat din grupa lui de Unșpearî al cărui tată fusese pus pe liber cu ani în urmă. Nimeni nu vorbea despre asta; rușinea era de nepovestit. Și greu de imaginat.

Lily se ridică și se apropie de mama ei. Îi mângâie brațul.

Din locul de unde stătea la masă, Tata se întinse și-o prinse de-o mână. Jonas făcu la fel cu cealaltă.

Unul câte unul, îi aduseră alinare. După puțin timp, Mama zâmbi, le mulțumi și le spuse că se simțea liniștită.

Ritualul continuă.

— Jonas? zise Tata. Ești ultimul în seara asta.

Jonas oftă. Aproape c-ar fi preferat să-și păstreze sentimentele pentru sine. Dar era, bineînțeles, neregular.

— Mă simt temător, se destăinuî el, bucuros că nime-rise în fine cuvântul potrivit.

— Și de ce anume, fiule?

Tatăl lui avea un aer preocupat.

— Știu că n-am de ce să-mi fac griji și că fiecare adult a trecut prin povestea asta, explică Jonas. Știu c-ai trecut și tu, Tată, și tu, Mamă. Dar sunt temător din cauza Ceremoniei. Decembrie e la doi pași.

Lily își ridică privirile și făcu ochii mari.

— Ceremonia Doișpearilor, șopti ea cu o voce copleșită de admirație.

Chiar și cei mai mici dintre copii – de vârsta lui Lily și mai mici – știau că asta-i aștepta și pe ei la un moment dat.